

JEDNODNIOWA SESJA TERENOWA **„Szlak Węglowy”**

TRASA

Katowice Centrum (rozpoczęcie) – Osiedle robotnicze „Kaufhaus” w Rudzie Śląskiej – Kopalnia Guido w Zabrze – Zalesione zwałowisko pokopalniane „Borowa” oraz zapadlisko w Mikołowie – Zwałowisko „Maria” w Katowicach-Murckach – Katowice-Giszowiec jako miasto-ogród – Osiedle górnicze w Katowicach-Nikiszowcu – Katowice Centrum (zakończenie)

SZCZEGÓŁOWY OPIS POSZCZEGÓLNYCH PUNKTÓW SESJI

Zabytkowe osiedle robotnicze „Kaufhaus” w Rudzie Śląskiej

To zabytkowe osiedle wybudowane zostało przez właścicieli Huty „Pokój” w drugiej połowie XIX wieku. Tworzyły je ceglane bloki dwukondygnacyjne z dwuspadowymi dachami (tzw. familoki). Dla hutników i ich rodzin wzniesiono w 1904 r. Kaufhaus – najstarszy dom towarowy w Europie, od którego osiedle wzięło swoją współczesną nazwę. W latach 30-tych XX wieku osiedle liczyło około 40 budynków wraz z obiektami użyteczności publicznej.

Osiedle robotnicze w Rudzie Śląskiej przy ul. Niedurnego (Fot.: A. Hutniczak).

Zabytkowa Kopalnia Guido w Zabrzu

Zabytkowa Kopalnia Guido rozpoczęła swoją działalność w 1855 roku. Jej nazwa pochodzi od założyciela – księcia Guido Henckela von Donnersmarcka (1830-1916). Zadaniem kopalni było zaopatrywanie w węgiel pobliskiego młyna Donnersmarck. Przy wyczerpujących się zasobach węgla, kopalnia służyła do odwadniania okolicznych kopalń. Po 1945 r. kopalnię „Guido” włączono do Kopalni Węgla Kamiennego „Makoszowy”, a rejon dawnej kopalni stracił na znaczeniu. Do ponownego ożywienia doszło w 1967 r., kiedy utworzono Kopalnię Doświadczalną Węgla Kamiennego „M-300”, w której testowano nowe urządzenia i maszyny górnicze, dostarczając przy tym niewielką ilość wydobywania. W 1982 roku na poziomie 170

został utworzony Skansen Górniczy Guido, udostępniony do zwiedzania i wpisany do rejestru zabytków. Podziemia Kopalni Guido można zwiedzać od 2007 roku zjeżdżając w dół oryginalną szolą. Pod ziemią znajduje się 5 km tras turystycznych poprowadzonych w pokopalnianych korytarzach i zapoznających zwiedzających z technikami wydobycia i zabezpieczania kopalń od XIX wieku do czasów współczesnych. Ciekawostką jest elektryczna kolejka podwieszana, którą można przejechać się pod ziemią.

Widok na kopalnię Guido w Zabrze (Fot.: A. Hutniczak).

Walory przyrodnicze zwałowiska pokopalnianego „Borowa” w Mikołowie oraz zapadlisk pogórnich

Zwałowisko pogórnice leży w Mikołowie na północ od Borowej Wsi i na zachód od Rudy Śląskiej-Halemby, w widłach rzek Kłodnicy i Promny. W latach 1952-1977 gromadzono tutaj odpady pogórnice, takie jak: łupek węglowy przemieszany z mułem, miałem węglowym i piaskowcem. To liczące 64 hektarów zwałowisko zostało zrekultywowane w kierunku leśnym. W pobliżu zwałowiska znajdują się zapadliska pokopalniane (spontanicznie zasiedlone przez ciekawe gatunki roślin i zwierząt), a także dawne wyrobisko po wydobyciu piasku.

Hałda pogórnica „Borowa” (Fot.: A. Hutniczak).

Zapadlisko w Mikołowie (Fot.: A. Hutniczak).

Walory przyrodnicze zwałowiska pokopalnianego „Maria” w Katowicach-Murckach

Murcki to dzielnica Katowic położona w południowym rejonie miasta, na Płaskowyżu Murckowskim. Nieczynne owalne zwałowisko „Maria” o powierzchni 14 ha utworzono w latach 80-tych XX wieku z nagromadzenia odpadów pogórnich, pochodzących z przeróbki mechanicznej węgla kamiennego. Osiąga ono wysokość ok. 50 metrów. Składowanie odpadów skały płonnej na zwałowisku zakończono w 1995 r., po czym rozpoczęto prace rekultywacyjne. Zwałowisko zostało tylko w pewnym stopniu zrehabilitowane, natomiast pozostała część podlega procesom spontanicznej sukcesji.

Na starym zwałowisku kopalni „Murcki” powstać miała Głgota Górnicza upamiętniająca górników, którzy stracili życie w podziemnych katastrofach. W 2010 r. na szczycie hałdy ustawiono drewniany krzyż. Ze szczytu zwałowiska „Maria” rozciąga się widok na inne zwałowisko „Boże Dary” o charakterystycznym trapezowym kształcie. Podczas przejazdu uczestnicy będą mogli zapoznać się z historią górnictwa węgla kamiennego na Górnym Śląsku, ciekawą zabudową tej starej dzielnicy Katowic, a także poznać znaczenie słowa „murcki”.

Zwałowisko pogórnich w Murckach (Fot.: A. Kompała-Bąba).

Osiedle górnicze w Katowicach-Nikiszowcu

Osiedle wybudowane zostało w latach 1908-1919 z inicjatywy koncernu górniczo-hutniczego Georg von Giesches Erben, jako osiedle robotnicze dla górników kopalni „Giesche” (od 1946 roku – „Wieczorek”). Osiedle składa się z zespołu dziewięciu ceglanych bloków zabudowy mieszkaniowej, nad którym dominuje bryła neobarokowego kościoła św. Anny. Układ urbanistyczno-przestrzenny osiedla robotniczego został wpisany do rejestru zabytków nieruchomości w 1978 roku, a w 2011 roku stał się pomnikiem historii. W lipcu w Nikiszowcu odbywa się coroczny jarmark, który cieszy się dużym zainteresowaniem mieszkańców Katowic (i nie tylko).

Neobarokowy kościół p.w. św. Anny w Katowicach-Nikiszowcu (Fot.: A. Hutniczak).

Osiedle robotnicze Katowice-Nikiszowiec (Fot.: A. Kompała-Bąba).

Katowice-Giszowiec jako miasto-ogród

Osiedle Giszowiec zostało wybudowane dla górników pracujących w kopalni Giesche (obecnie „Wieczorek”) na zlecenie dyrektora spółki Antona Uthemanna. Projekt osiedla robotniczego został wykonany przez dwóch architektów pochodzących z Charlottenburga – Emila i Georga Zilmanów. Założono je na skraju lasu i rozplanowano według koncepcji urbanistycznej miasta ogrodów, której twórcą był znany angielski urbanista Sir Ebenezer Howard (1850-1928). Osiedle składało się z dwu-, trzy- i czterorodzinnych domów z ogródkami, na wzór starej górnośląskiej chaty wiejskiej. W tym samym stylu co domy robotnicze zaprojektowano budynki handlowe i usługowe kolonii. W 1969 roku rozpoczęto budowę nowoczesnego spółdzielczego osiedla mieszkaniowego w sąsiedztwie starego.

Połączenie architektury dwu-, trzy- i czterorodzinnych domów z zabudową blokową (Fot.: A. Hutniczak).

Katowice-Giszowiec – osiedle ogród (Fot.: A. Hutniczak).

UWAGA:

Organizatorzy zastrzegają sobie prawo do modyfikacji programu sesji terenowej w zależności od potrzeb i kondycji uczestników. W zależności od potrzeb mogą uwzględnić krótką przerwę, zrezygnować lub wzbogacić niektóre punkty programu sesji.